

Fr. Grivec | Aleksander Vasiljevič Gorski

Ob stoletnici znanstvenega odkritja staroslovenskih življenjepisov sv. Cirila in Metoda.

V slavnostnem govoru ob tisočletnici smrti sv. Metoda je Vatroslav Jagić poudaril,¹ da je vprašanje o delovanju sv. Cirila in Metoda »vogelni kamen slovanske filologije (slavistike) kot zgodovinske znanosti« in da so »uspehi slavistike v neločljivi zvezi s tem vprašanjem«. Prvaki slavistike v prvih desetletjih preteklega stoletja še niso poznali glavnih cerkvenoslovenskih virov o sv. Cirilu in Metodu. J. Dobrovský, po označbi J. Kopitarja »oče slavistike«, je na višku svojega znanstvenega dela izdal življenjepis sv. solunskih bratov² na podlagi latinskih virov; najvažnejših cerkvenoslovenskih virov še ni poznal. Med drugim je trdil, da se je Metod po l. 881. vrnil v Rim in tam umrl. To je za njim ponavljal še P. J. Šafařík l. 1826. L. 1825. je izšel ruski prevod knjige J. Dobrovskega o sv. Cirilu in Metodu z važnimi dopolnili, a brez uporabe cerkvenoslovenskih življenjepisov sv. bratov, čeprav so bili ruskim zgodovinarjem že nekoliko znani.

Velike cerkvenoslovenske rokopisne zbirke svetniških življenjepisov v ruski redakciji (Četje Mineje) obsegajo tudi življenjepis sv. bratov. A rokopisi in podatki teh cerkvenoslovenskih virov še niso bili znanstveno preiskani. Znanstveno jih je odkril in ocenil šele skromni ruski učenjak Aleksander Vasiljevič Gorski v razmerno kratki razpravi »Žitija sv. Kirilla i Methodija«, objavljeni l. 1843. v časopisu *Moskviljanin*. Razprava je izšla brez piščevega imena, a je takoj zbudila veliko pozornost ne le v Rusiji, temveč tudi v zahodni Evropi. V. Jagić je v omenjenem govoru izjavil: »Ta razmerno majhen članek je eposalnega pomena za zgodovino o sv. Cirilu in Metodu.« S tem se začelja novo razdobje slavistike.

J. Kopitar je v uvodu k izdaji glagolskega rokopisa *Glagolita Clozianus* (1836) opozoril na važnost cerkvenoslovenskih virov za življenjepis sv. bratov. Novega odkritja še ni mogel oceniti, ker ga je prezgodaj strla smrtna bolezen in smrt (11. avgusta 1844). P. J. Šafařík je razpravo Gorskega prebral šele v zimi l. 1844. in takoj uvidel njeno odločilno pomenljivost. V. Hanka je češki prevod te razprave objavil v »Časopisu Českého Museum« 1846, str. 5—33. Ta češki prevod so porabili ne le češki, temveč tudi nemški zgodovinarji. Prvi ga je uporabil V. Wattenbach in ga v posnetku dodal k svoji knjigi »Beiträge zur Geschichte der christlichen Kirche in Mähren und Böhmen« (Wien 1849). Po tej knjigi je bil na važnost cerkvenoslovenskih virov opozorjen zgodovinar E. Dümmler. Zanj je Miklošič priredil latinski prevod obeh žitij. Dümmler je l. 1854. izdal Miklošičev latinski prevod Žitja Metodija s pojasnili po onem članku Gorskega. Po razpravah V. Wattenbacha in Dümmlerja je tudi veliki katoliški cerkveni zgodovinar J. Hergenröther v svojem delu o Fotiju (l. zv. l. 1857., str. 535) resno upošteval ugotovitve ruske znanosti.

Poglavitne ugotovitve A. V. Gorskega so, da sta žitji Konstantina in Metodija spisani približno v istem času; žitje Metodija je bilo napisano kmalu po Metodovi smrti. Obe žitji sta tesno vzajemno zvezani. Pisec Žitja Metodija je že imel pred seboj Konstantinov življenjepis in se je nanj tako oziral, da ni ponavljal podatkov, ki so v njem povedani. Priznaval je prvenstvo rimskega papeža, a v vprašanju o izhajanju Sv. Duha je stal na pravoslavnem stališču. Iz tega je Gorski sklepal, da je bil pisec panonski Sloven. Z bistroumnimi metodičnimi opombami in zgodovinskimi pojasnili je dokazal, da sta obe žitji zgodovinsko verodostojni.

Ruski in zahodnoevropski slavisti so te ugotovitve in izsledke skoraj soglasno sprejeli, jih nadaljevali in dopolnjevali. Odkrili so mnogo Gorskemu še neznanih rokopisov obeh žitij in drugih cerkvenoslovenskih virov. Novi jezikoslovni, zgodovinski, bogoslovni in bizantinski izsledki so ugotovitve skromnega

¹ V slavnostni seji Akademije znanosti v Petrogradu 5. aprila 1885.

² Cyrill und Method der Slawen Apostel. Prag 1823.

ruskega učenjaka v marsičem dopolnili, v glavnem pa potrdili. Gorski je imal veliko zaslugo, da je žitji Konstantina in Metoda ne le znanstveno odkril, marveč s svojimi treznimi in bistroumnimi pojasnili tudi pokazal pravo smer in utrl varno pot nadaljnjim znanstvenim raziskavam. S svojim delom in po svojih učencih je zgradil stoletno trdno znanstveno tradicijo, ki je ne sme nihče prezreti, kdor se loti teh znanstvenih vprašanj.³

Mnogo važnih vprašanj še ni mogel dokončno rešiti, v nekaterih se je brez dvoma motil, a tudi v takih vprašanjih je s svojo trezno umerjenostjo in bistroumnostjo pokazal pravo smer in dal pobudo za nadaljnje delo. Za nas Slovence je posebno pomenljivo njegovo mnenje, da je bil pisec Žitja Metodija panonski Sloven. To mnenje je nehoté soglašalo s sorodnim Miklošičevim mnenjem, da je bila slovenska Panonija prvotna domovina cerkvenoslovanskega književnega jezika. Ta sorodnost je pripomogla, da se je mnenje o panonskem izvoru obeh Žitij sredi preteklega stoletja tako ukoreninilo, da so zgodovinarji in slavisti obe Žitji nazvali panonski legendi. Gorski se je v tem brez dvoma zmotil. A pravilno je opozoril na tesno zvezo panonskih Slovencev s sv. bratoma. Bistro je zapazil, da pisec Žitja Metodija priznava rimsko prvenstvo, obenem pa se glede izhajanja Sv. Duha drži bizantinskega stališča; prav tako je pravilno uvidel, da pisec Žitja Metodija ni bil Moravljjan. Ni si upal misliti, da bi bil mogel bolgarski (makedonski) Cirilov učenec tako odločno priznavati rimsko prvenstvo. Poznejše raziskave pa so ugotovile to možnost. Naposled je znanost s sodelovanjem slavistike, zgodovine, bizantinologije in teologije dognala, da je takšno izredno izvorno spajanje vzhodnih in zahodnih prvin vprav posebno značilna svojstvenost sv. bratov in njunih neposrednih učencev, izredno izvornih predstavnikov vesoljnega cerkvenega edinstva iz dobe pred razkolom.

V pomembni razpravi A. V. Gorskega o sv. Cirilu in Metodu občudujemo izredno treznost in umerjenost velikega učenjaka, ki v sebi združuje obsežno zgodovinsko, slavistično in bogoslovno strokovno znanje; obenem pa slutimo, da je ta izredni učenjak tudi velika nrvstvena osebnost, nekak znanstveni asket in mož velikega samopremagovanja. Po dejstvu, da epohalnega članka ni podpisal, ugibamo, da je takó ravnal ali iz asketske skromnosti ali pa iz strahu pred tedanjo strogo cerkveno cenzuro. To ugibanje in te slutnje niso brez podlage, marveč nam odpirajo pogled v notranjost izredne osebne veličine, obenem pa v tedanje ruske cerkvene razmere in v resno, zapadni Evropi malo znano višino ruske bogoslovne znanosti, zlasti pa njenih zaslug za slavistiko. V tem okviru šele moremo pravilneje presoditi stoletno veliko znanstveno tradicijo v vprašanju o življenju in delovanju sv. Cirila in Metoda, v vprašanju, tako važnem ne le za slavistiko in teologijo, marveč tudi vobče za kulturno in književno zgodovino. Zato naj ob stoletnici pomembnega znanstvenega odkritja predstavim veliko, zahodni Evropi neznano osebnost A. V. Gorskega in okolnosti, v katerih je rasel, živel in delal.

Aleksander Vasiljevič Gorski je bil sin (rojen l. 1812.) Vasilija Sergejeviča, profesorja govorništva in ruskega slovstva v duhovnem semenišču v Kostromi, pokrajinskem mestu severovzhodno od Moskve ob Volgi. Pozneje je bil oče nameščen kot protoierej pri stolni cerkvi, Mati Olga, hči kostromskega protopopa, je bila zelo nadarjena in odločna žena, vzgojena po starem strogem načinu. Oba sta bila globoko verna, pobožna in zvesta ruskim cerkvenim izročilom. Prvorojenka sta vzgajala zelo strogo v duhu pokorščine in resnosti. Po naravi živahni deček je moral biti vedno doma v družbi odraslih, brez zabav in iger ter brez družbe vrstnikov. Mladost je preživel »kakor menih v samostanski celici«; tako je sam označil svojo mladostno vzgojo. Dobri deček je bil vzorno pokoren roditeljem; navadil se je vdane pokorščine in podložništva. Ta vdana pokorščina vsakemu načelstvu ga je spremljala skozi vse življenje. Bil je kakor nalašč vzgojen za dobo strogega absolutizma carja Nikolaja I., grofa Protasova (načelnika — oberprokurorja ruske sinode) in moskovskega metropolita Filareta.

³ Znanstvene zasluge Gorskega sem podrobneje ocenil v razpravi »Pomembnost žitij Konstantina in Metodija«, ki izide v zborniku Razprav Akademije znanosti l. 1944., če ne bo kakšne ovire.

Prvo izobrazbo je dobil v domači šoli in v kostromskem bogoslovnem učilišču pod vodstvom skrbnega očeta. Kot najboljši gojenec kostromskega semenišča je bil l. 1828. sprejet v duhovno akademijo (bogoslovno fakulteto) v Moskvi. Kot dvajsetletni mladenič je dovršil višje bogoslovne študije s stopnjo magistra. Isto leto je bil postavljen za profesorja cerkvene zgodovine v moskovskem duhovskem semenišču, naslednje leto (1833) pa za docenta istega predmeta na duhovni akademiji. V Rusiji je običajno, da se nekateri profesorji bogoslovja ne dajo posvetiti v duhovnike. Gorski pa je v svoji globoki pobožnosti iskreno želel kot svečenik pristopiti h Gospodovemu oltarju. A zadel je na nepremagljivo oviro. Že od mladosti navajen resnega samotarstva si ni izbral neveste in se ni oženil, kakor zahteva ruski cerkveni običaj kot pogoj za posvečenje svetnih (belih) duhovnikov. Ostala mu je izbira, ali postati menih ali pa se odpovedati svečeništvu. Mož samopremagovanja je v sebi čutil veselje za samostanski poklic, a tu je zadel na odločno nasprotovanje roditeljev. Še kot ugleden profesor duhovne akademije se je rad pokoril njihovi volji. Dyakrat jim je sporočil svojo željo. A prvokrat je nastopil oče, drugokrat pa mu je odločnejša mati pisala, da je ves dan prejkala zaradi te odločitve; na kolenih in vsa objokana ga prosi, naj ima usmiljenje s svojimi roditelji, zlasti s potrto materjo. Veliki učenjak se je pokoril svoji odločni materi. V svoj dnevnik pa je zapisal: »Roditeljem dolžno ljubezen in spoštovanje. A nisem li kriv, da moja mati preliva solze zaradi mene? Gospod, razreši ta voz!« S tem je Gorski dobro označil svoj značaj in položaj.

Čeprav si zaradi samotarskega značaja in asketske usmerjenosti ni izbral neveste, vendar bi jo postavni in ugledni docent brez težave dobil. Mnoge gospodične so se zanimale zanj; njih matere in očetje so mladega učenjaka na to opozarjali. Preskrbna mati bi bila rada posredovala. Toda učenjak je odgovarjal, da bi ga takšna življenjska družba ovirala v znanstvenem delu in utesnjevala svobodo njegovega srea, srečnega »v tišini in samoti«.

Filaret, tedanji ugledni in odločni moskovski metropolit, je dobro poznal globoko pobožnost in zvesto vdanost velikega učenjaka. Nekolikokrat mu je ponudil, naj vstopi v meništvo, da ga bo posvetil in postavil za svojega pomožnega škofa. A tu se je v Gorskem oglašil učenjak in zatrjeval, da se nikakor ne more ločiti od znanosti in od duhovne akademije. Tako so potekala leta. Metropolit pa je vdanopokornega profesorja obilno izrabljal, da mu je moral izdelovati znanstvena mnenja in referate o raznih cerkvenih vprašanjih, večkrat tudi o takih, ki so učenjaka zelo obremenjevala in niso imela dosti stika z znanstvenim delom. Med drugimi mu je naložil referat o kočljivem vprašanju, zakaj morejo v vzhodni cerkvi le menihi postati škofje. L. 1859. pa mu je naročil referat o vprašanju, če je po cerkvenem pravu strogo potrebno, da se morajo svetni duhovniki pred mašniškim posvečenjem oženiti. Gorski ni vedel, na katero osebo meri to vprašanje. V referatu je dokazal, da po cerkvenem pravu (kanonično) ni prepovedano samske kandidate posvečevati v diakone in duhovnike, a v Grčiji in Rusiji je zavladal običaj, da posvečujejo le oženjene. Metropolit je Gorskemu povedal, da je s tem rešil lastno srčno zadevo. L. 1860. je Gorskemu podelil svečeniški red. Dve leti pozneje ga je postavil za rektorja moskovske duhovne akademije, na visoko mesto, ki ga je po tedanjem običaju mogel zasesti le menih. Mogočni metropolit se je dobro zavedal, da je oboje, zlasti prvo, neslišana izjema, ki bo presenetila vso Rusijo. A Filaret se ni bal javnega mnenja. Z vso odločnostjo je izjavljal, da je izredni učenjak in pobožni mož vreden takšne izjeme; saj »živi sveteje nego menihi«. Res je zašumelo v cerkvenih krogih in v salonih po vsej Rusiji. A Gorski je bil po svoji učenosti in asketski osebnosti že tako znan, da je vsa ruska javnost soglašala s to odločno potezo velikega metropolita.

Metropolit Filaret je znal ceniti asketskega učenjaka. A v svoji veliki odločnosti in strogosti mu ni prizanašal. Strogo ga je nadzoroval pri izpitih, včasih ga je očitno in krivično grajal. Po mišljenju sta bila zelo različno usmerjena. Filaret je bil dogmatik brez zadostnega upoštevanja zgodovinske metode, Gorski pa trezen kritičen zgodovinar. Skromni učenjak je krivične graje krotko

in molče prenašal, a svojih nazorov ni spremenil. Konfliktom z metropolitom se je ogibal na ta način, da o stvareh, ki bi metropolitu ne bile po volji, ni javno govoril in pisal. Večkrat je potožil, da znanstvenih spisov ni varno objavljati in da je zaradi tega znanstveno delo ovirano. Pomenljivo razpravo o sv. Cirilu in Metodu je objavil brez podpisa ne le iz skromnosti, marveč tudi zato, da ne bi naletel na kakšne neprijetnosti; to je navedel za vzrok, ko je urednika »Moskvitjanina« (M. Pogodina) prosil, naj članek izide brez podpisa. Ta pritisk metropolita Filareta je bil ruskim znanstvenim krogom dobro znan. Veliki ruski zgodovinar S. M. Solovjev je zapisal, da je Filaret iz Gorskega, »enega najnadarjenejših in najučenejših profesorjev«, naredil »mumijo«. Njegov sin, genialni filozof Vladimir S. Solovjev je kot slušatelj duhovne akademije Gorskega osebno poznal; o njem je zapisal, da je vseobsežno učeni, bistroumni in srčno dobri starček na sebi nosil žalostne sledove duhovnega suženjstva. Sodba velikega ruskega zgodovinarja in njegovega sina je sicer pretirana, a ni brez podlage.

Toda metropolit ni bil nerazsoden nasilnik, marveč zelo bistroumen mož, čeprav enostranski. Njegova odločna volja je bila včasih koristna znanosti in Gorskemu. Takšno je bilo Filaretovo naročilo (l. 1849.), naj Gorski kritično opiše cerkvenoslovanske rokopise sinodalne biblioteke v Moskvi. Tega dela se je takoj lotil. Za pomočnika je privzel profesorja K. I. Nevostrujeva; temu pa sta bila pridružena dva prepisovalca. Delal je 13 let, dokler ni postal rektor akademije. Izšlo je pet zvezkov. V njih se razodeva obsežna učenost Gorskega. Pri vsakem rokopisu je določena približna starost po paleografskih in jezikovnih znakih, podana glavna vsebina, krajši so objavljeni v celoti, od drugih pa važnejši odlomki; dodano je primerjanje z drugimi rokopisi, preiskani so grški izvirniki itd. Pri prevodih sv. pisma so preiskane grške predloge, vplivi latinškega in drugih svetopisemskih prevodov.

Opis teh rokopisov je glavno javno izdano znanstveno delo Gorskega. Še večje znanstveno delo pa je skrito v zgodovini moskovske duhovne akademije. Njej je kot profesor in rektor vtisnil svoj pečat; dal ji je resno zgodovinsko znanstveno smer in jo dvignil na izredno znanstveno višino. Sam je vedno delal na podlagi prvih virov; tako je učil tudi druge. Ti viri pa so za rusko zgodovino predvsem cerkvenoslovanski; a tudi svetopisemske in sorodne znanosti se v veliki meri naslanjajo na cerkvenoslovanske vire. Zato je postala moskovska duhovna akademija eno glavnih ognjišč slovanske znanosti in je odločilno sodelovala z rusko slavistiko, predvsem v vprašanju sv. Cirila in Metoda. Po zaslugi Gorskega je moskovska duhovna akademija vzgojila velike zgodovinarje in slaviste, E. Golubinskega, A. Voronova, G. Voskresenskega in N. Tunickega, ki so poleg Gorskega bistveno vplivali na smer in uspehe ruske in posredno tudi zahodnoevropske slavistike v vprašanju sv. Cirila in Metoda. A tudi drugim, v Moskvi vzgojenim profesorjem bogoslovja se pozna znak zgodovinske znanstvene šole Gorskega.

Veliki učenjak in vzgojitelj je umrl l. 1875. L. 1900. je moskovska duhovna akademija dostojanstveno proslavila 25 letnico smrti svojega velikega profesorja in rektorja. Odlični profesorji, priznani učenjaki, so s ponosom poudarjali, da bi se moskovska duhovna akademija po pravici mogla imenovati akademija Gorskega; tako globoke in blagodejne sledove ji je vtisnil veliki učenjak in rektor. Zasluge Gorskega za slavistiko je slavil G. Voskresenski, prvi profesor l. 1869. ustanovljene stolice za ruski jezik in slovanska narečja (tudi za cerkveno slovanščino). S hvaležnostjo se je spominjal, kako modro in očetovsko ga je Gorski zadnje dve leti svojega življenja vodil, da se je po dovršenih bogoslovnih akademskih študijah še na univerzah v Petrogradu in v inozemstvu usposobil za novo stolico. Med drugim je navedel tudi pismo, ki mu ga je 31. avgusta l. 1874. pisal v Ljubljano; poslednje pismo mu je pisal v Belgrad 2. decembra 1874.

Slavnostni govori, obširen življenjepiš in še sveži spomini so zbrani v posebnem snopiču Bogoslovskega Vestnika (glasila moskovske d. akademije) za mesec november l. 1900. v obsegu 192 strani (str. 369—560). Tam zbrano

gradivo mi je (poleg spisov Gorskega) predvsem služilo za vir pri sestavljanju pričujočega članka.

Stoletna znanstvena tradicija o velikih jezikoslovnih, zgodovinskih in bogoslovnih vprašanjih v zvezi s sv. Cirilom in Metodom se odlikuje po izredno kritični in stvarni znanstveni treznosti in objektivnosti, posebno v presojevanju zapletenih in večkrat tudi razburljivih vprašanj o odnosu sv. bratov do Rima in Carigrada, do usodne cerkvene politike patriarha Fotija in do papežev. A v zahodni Evropi je malo znano, da je dostojanstvena višina in zares akademska treznost te slavistične stroke v zvezi z bogoslovnimi vprašanji zasnovana po asketskem bogoslovnem učenjaku A. V. Gorskem in po njegovi znanstveni šoli. Šele v tej zvezi je umevno, kako so mogli veliki slavisti in zgodovinarji brez strokovne bogoslovne izobrazbe tako trezno soditi o zapletenih, večkrat bolj bogoslovnih nego jezikoslovnih in zgodovinskih vprašanjih življenja in dela sv. solunskih bratov.⁴ Ob odkritju in znanstveni oceni najvažnejših cerkvenoslovanskih (in po vsem značaju cerkvenih) virov je čul vsestransko bogoslovno izobraženi učenjak A. V. Gorskij, mož asketskega samopremagovanja v življenju in v znanosti, vedno pripravljen priznati resnico ne glede na osebna čustva in brez samoljubja.

Ta znak asketskega učenjaka je vtisnjen posebno njegovi epohalno pomembni razpravi o sv. bratih, objavljeni pred sto leti. Bistroumna ocena cerkvenoslovanskega Žitja Konstantina (Cirila) in Žitja Metodija je ta dva vira postavila v pravi zgodovinski okvir. Pojasnjeni so najvažnejši istočasni dogodki. Odpirajo se daljnosežni vidiki, a trezni učenjak beleži samo to, kar povedo viri; ne spušča se v domneve. Le trditev, da je bil pisec Žitja Metodija panonski Slovenec, je predaleč segajoča domneva. A s tem je Gorskij reševal zanj najkočljivejše vprašanje. Opazil je namreč, da Metodov življenjepisec odločno priznava papeževo prvenstvo. Trezni učenjak je tako bistro zbral in ocenil vsa značilna mesta, ki pričajo za rimsko prvenstvo, da moramo njegove zadevne ugotovitve še danes kot neprekosljivo strokovnjaške upoštevati. A ni si drznil misliti ali zapisati, da sta sv. brata sama tako odločno in jasno priznavala papeževo prvenstvo. V poznejšem govoru o tem vprašanju (l. 1863.) je poudarjal, da sta morala sv. brata biti na zahodnih tleh »skrajno previdna, da ne bi proti sebi zbudila rimske oblasti«. Njegovi učenci pa so brez ovinkov izjavili in trdno dokazali, da sta sv. Ciril in Metod iskreno priznavala rimsko prvenstvo in da sta posebno odlična predstavnika nerazdeljene vesoljne cerkve iz dobe pred razkolom.

Vprav ta vzhod in zahod objemajoča vesoljnost daje osebnosti in delu sv. bratov poseben čar, da je njuno življenje in delo tem privlačnejši predmet za znanstveno raziskavanje najbistroumnejših učenjakov raznih narodnosti in veroizpovedi. Sv. brata slovita kot slovanska apostola, a vendar je malo tako mednarodnih in nadnarodnih znanstvenih vprašanj kakor njuno docela izredno življenje in delo. Čeprav Gorskij sam tega ni jasno in odločno izrekel, vendar je že on zgradil podlago za to pomenljivo spoznanje. Pri tem je opozoril na tesno zvezo panonskih Slovencev s sv. Cirilom in Metodom. Tako je celo najslabotnejša točka njegovega dokazovanja vendarle znanstveno plodovita in uporabna, če jo očistimo nepravilnih primesi in jo postavimo v okvir naše zgodovine.

Znanstveno odkritje A. V. Gorskega je torej pomenljivo tudi za našo narodno in književno zgodovino. Saj sta cerkvenoslovanski žitji Konstantina in

⁴ Poljski slavist A. Brückner je skušal to znanstveno tradicijo ovreči; žitji Konstantina in Metodija je proglasil za lažnivi legendi (Lügenden), Cirila in Metoda pa za nekaka sleparja. A že v izražanju in v mnogih nedoslednostih se pozna, da so nanj vplivali čustveni in politični razlogi. Brückner je bil sicer velik učenjak in je tudi o sv. Cirilu in Metodu povedal nekaj koristnih misli, a njegove napade na sv. brata in njuno delo so slavisti in veliki zgodovinarji odločno in dostojanstveno odklonili. Sibkejši znanstveniki in površni pisci so ga včasih posnemali še potem, ko so njegove drzne domneve že zastarele. Po novejših raziskavah so Brücknerjeve domneve že tako dokončno in očitno ovržene, da jih resen pisec ne sme več ponavljati. Nasprotno pa stoji stoletna znanstvena tradicija A. V. Gorskega in njegove šole trdneje kakor prej. Važna je tudi za našo zgodovino in znanost.

Metodija poglavitni vir za zvezo naše zgodovine s sv. solunskima bratoma. Vrh tega je Žitje Konstantina po mnenju velikega slavista N. van Wijka oblikovno najdovršenejši spis starega cerkvenoslovanskega pismenstva, torej nedvomno spada tudi v slovstveno zgodovino. V glagolskih odlomkih tega žitja (v starih glagolskih brevirjih) so še vidni sledovi panonskega slovenskega narečja (panonizmi); torej je ta spomenik tudi po jeziku nekoliko zvezan s slovensko Panonijo, čeprav ga ni napisal panonski Slovenec. Z druge strani so tudi najstarejši spomeniki slovenske besede, frisinški spomeniki (zlasti drugi), nedvomno zvezani s književnim delom sv. solunskih bratov.

Torej je dovolj razlogov, da ob stoletnici znanstvenega odkritja stsl. žitij Konstantina in Metodija — »panonskih legend« — uživimo zanimanje za veliko znanstveno tradicijo, zgrajeno s sodelovanjem ruske bogoslovne znanosti, ter jo skušamo nadaljevati. To je tembolj potrebno, ker so tradicije ruske bogoslovne in slavistične znanosti že 25 let pretrgane in nekoliko zatemnjene⁵; zaradi tega moramo tem pazljiveje gledati, da jih ne prezremo.

⁵ V oceni R. Nahtigalove razprave o treh stol. izvornih pesnitvah (v pričujočem zvezku DS) sem opozoril na neko važno dognanje cerkvenozgodovinske in slavistične šole A. V. Gorskega, ki ga je zahodnoevropska slavistika zaradi pretrganih ruskih tradicij prezrla.

Dve, tri španske

Iz starejše španske lirike prevedel Janko Moder

José Selgas | Ti in jaz

Ti si plamenček živi,
krog tebe žar ognjeni,
jaz pa metulj igrivi —
slepljivi me pritezajo plameni.
O, bodi le!
Upepêli me!

Ti vetrič si begoten,
si sapa mehkokrila,
jaz pa oblak lahkoten —
z menoj se poigrava vetra sila.
O, bodi le!
Preganjaj me!

Ti si mehkó naročje,
ljubeče milovanje,
a bitje jaz otročje —
zazibljem rad se ljubkovaje vanje.
O, bodi le!
Uspavaj me!

Nastavljena ti žica,
nevidnejša od zraka,
a jaz brez gnezda ptica —
bojim se zanke in težkó je čakam.
O, bodi le!
Ujemi me!

Ti sadež si granaten,
plod žlahtne korenine,
jaz pa črvič neznamen —
zajé se v sladki grob in v njem
O, bodi le! pogine.
Umôri me!

Ti studenčnice sinje
zrcalo si srebrno,
jaz vejnato vrbinje —
v globini zrem podobo svojo črno.
O, bodi le!
Odsevaj me!